

3 iulie 2024

Două noi titluri de Mozart la Opera din București

Text de Costin Popa

La sfârșitul stagiunii. Cam la zece zile unul de altul. *Singspiel*-ul „Der Schauspieldirektor” care în creația maestrului de la Salzburg a precedat marea trilogie „Le nozze di Figaro”, „Don Giovanni”, „Così fan tutte” și *opera seria* „La clemenza di Tito”, penultima în linia premierelor lirice absolute mozartiene. Multe se pot discuta asupra selecției dar cred că principala motivație este că „La clemenza di Tito” nu s-a mai produs niciodată în țară, ceea ce nu este neimportant.

O formulă restrânsă fizic și dramaturgic s-a ales pentru primul titlu „Directorul de teatru”, reprezentat semi-scenic pe o improvizație de spațiu din foaietul mare al teatrului, cu proză scurtată și adaptată pentru mai puține personaje în rolurile vorbite, precum și cu formulă orchestrală redusă. Acestea au fost premisele care au dus, s-o afirm de la bun început, la două spectacole antrenante și foarte bine pregătite muzical (pianista Mădălina Florescu), prezentate succesiv în aceeași seară de premieră cu două distribuții total diferite. O producție de Mihaela Rădescu, care a adaptat și simplificat - alături de Cristina Eremia - libretul original al austriacului Gottlieb Stephanie. Totul s-a derulat în limba română, ceea ce nu a fost deloc rău dată fiind marea masă de proză, referirile directe parodiate vorbit sau cântat la viața din teatrele lirice, la orgoliile și hachițele cântăreților, ale doamnelor și domnișoarelor în special. A rezultat un spectacol plăcut, hazos și, mai ales, excelent cântat și actoricește exemplar jucat.

Mădălina Barbu, Damian Vlad, Cristina Eremia, Andrei Petre. Foto Andrei Grigore / Opera Națională București

Dificilele arii mozartiene pentru Doamna Herz și Domnișoara Silberklang, intervențiile în Trio sau Cvartetul final au fost interpretate strălucitor de soprane, miniona Mădălina Barbu, delicioasa Cristina Eremia, apoi de senzuala Andreea Guriță Novac și exaltata Cristina Maria Oltean. Epitetele sunt numai pentru tușele de atitudine, de personalitate, cele patru arătându-se vocaliste impecabile.

Foarte bine integrați au fost și tenorii Andrei Lazăr, Andrei Petre (Directorul Frank Vogelsang), bașii Marius Boloș, Damian Vlad (Buff).

*Andrei Lazăr, Cristina Maria Oltean, Andrea Guriță Novac, Marius Boloș.
Foto Andrei Grigore / Opera Națională București*

Susținerea muzicală a venit din partea Sextetului Elite, de fapt un cvintet de coarde cu pian (în realitate, orgă electronică) compus din Cristian Balaș (vioara I), Dorina Ciurea (vioara II), Tamara Dica (violă), Ioana Stanciuc (violoncel), Pavel Zurka (contrabas), Mădălina Florescu (pian). A dirijat Mircea Pădurariu. S-a cântat îngrijit și cu acuratețe.

Ar mai fi ceva. Ce s-ar întâmpla dacă Opera Națională București și-ar constitui un ansamblu cameral? L-ar folosi la asemenea spectacole scurte, care ar putea fi cuplate cu altele sau la titluri baroce care oricum lipsesc cu desăvârșire din repertoriu. L-ar folosi și la producții ale Studioului Experimental Ludovic Spiess care ar putea prelua, iată, „Directorul de teatru” pentru promovarea, școlarizarea vocal - dramaturgică și a altor interpreți.

Gábor Tompa a regizat „La clemenza di Tito”

Pentru prima oară autor de mizanscenă la Opera Națională București, reputatul creator s-a văzut confruntat cu un opus de epocă, compus în timpul clasicismului din perioada Imperiului Habsburgic, dar cu acțiune care merge departe în antichitatea romană, în anii imperiali de glorie și ca localizare temporală după erupția Vezuviului. Un subiect inspirat din Metastasio de libretistul Caterino Mazzolà. Trama, după convulsii conflictuale complicate între eroi, ce culminează cu incendierea Capitoliului Cetății Eterne și asasinate vizând lovituri de palat, după încâlceli și fluctuații în relaționările amoroase, se sfârșește preamărind generozitatea, spiritul de clemență, noblețea Împăratului Titus Vespasianus, iertător a tot și toate. „Tutto so, tutti assolvo, e tutto oblio” („Știu totul, îi absolv pe toți și uit totul”), anunță eroul la final.

MINISTERUL CULTURII

OPERA
NATIONALĂ
BUCUREȘTI

DAN

P R E M I E R Ă

Duminică, 30 iunie 2024, ora 18:30

LA CLEMENZA DI TITO

DE WOLFGANG AMADEUS MOZART

Libretul: Caterino Mazzolà

Dirijor: Ábel Tompa - invitat | Regizor: Gábor Tompa |
Decor: Adrian Damian | Costume: Luiza Enescu | Lumini: Cristian Șimon
Maeștri de cor: Daniel Jinga și Adrian Ionescu
Asistenți de regie: Victoria Radu, Claudia Machedon, Alexandru Nagy

Titus – Andrei Lazăr | Vitellia – Rodica Ștefan – invitată | Servilia – Mădălina Barbu – in
Sextus – Florentina Soare – invitată | Annius – Adelina Cociobanu – invitată | Publius – Dan

Sentimentele care animă cele șase personaje sunt de o rară complexitate, viclenie, răzbunări, remușcări, milă, generozitate, fidelitate, amicitie, iubire, duiosie, virtute, înțelepciune, recunoștință, care totuși duc la frământări, trădări, șantaje, amenințări, tristețe, autodemascări, răsturnări de situații, suflete chinuite,... Bine gândește Gábor Tompa când zice într-un interviu că din unghi caracterologic, subiectul are dimensiune „shakespeariană”. Este evident că, pornind astfel, regizorul a avut o grijă specială pentru conturarea meticuloasă a personajelor și situațiilor, prin atitudini, gestualitate și mimică, cu rezultantă într-o teatralizare intensă. Da, s-a jucat mult, atractiv, eficient, comunicator și contaminant.

O paranteză. În octombrie 2020, în plină pandemie, fusesem la Opera Maghiară din Cluj să văd montarea lui Gábor Tompa tot a unei opere de Mozart, „Flautul fermecat”, imaginată în cheie modernă, în care firul roșu era chiar o lume infectată așa că, mă autocitez din cronica publicată în aceste pagini, „(regizorul) a proiectat imagini crude din realitatea actuală... un oraș gol, pustit, viruși oribili, laboratoare, secții de ATI, izolete, sicrie, dar și sloganuri „Black lives matter”, decapitări de statui, revolte, incendieri, vehicule militare, aproape tot ce erodează frământata noastră civilizație de azi.” M-am întors de la Cluj afectat la propriu de Covid 19, mai mult decât la figurat, încercând să decelez viziunile regizorului. Așa încât acum, întrebându-mă care vor fi presupusele legături ale montării cu contemporaneitatea. am mers la Opera bucureșteană în a doua seară după premieră, deci în ziua următoare, 30 iunie.

Decor din actul al II-lea. Foto Andrei Grigore / Opera Națională București

Afișul m-a întâmpinat cu imaginea Capitoliului american. În decor, pe scenă, un birou de șef avea forma biroului prezidențial din Oval Office, doar că nu era maroniu. Pentru cine îl știe de la TV sau din filme. Prin similitudine cu subiectul, mi-am imaginat o legătură cu ziua de 6 ianuarie 2021, atacul de pe Capitol Hill. Pentru cine nu citește programul de sală care, avea să mi se spună, explicita contingența chiar prin afirmația regizorului, deducția pare mai dificilă. Rămânea de văzut corespondența cu muzica lui Mozart, dar cum sentimentele umane sunt universale, nu putea să fie chiar rău, dacă mizanscena o respecta. Oricum, conflictul cu slovele libretului nu se putea eluda și, pe de altă parte, ne-am cam obișnuit cu montările moderne, așa încât nu m-au șocat (prea tare) nici turiștii în pantaloni scurți, vizitatori ai Biroului Oval pe *Tempo di Marcia* (primul act), nici reprezentanții mass-media care cu tot arsenalul lor, cit. microfoane, recordere, camere video etc. așteptau cu nerăbdare scena finală a deciziei

Împăratului asupra hotărârii Senatului privind soarta complotistului Sesto. Au rămas înmărmuriți de actul de clemență, blitzurile le-au înghețat și Tito însuși i-a lăsat baltă, a părăsit biroul abandonându-și hlamida imperială și ieșind pe ușă cu un salut. Aici Gábor Tompa a lăsat tuturor un mare semn de întrebare privind urmările...

Andrei Lazăr, Florentina Soare, Damian Vlad. Foto Andrei Grigore / Opera Națională București

În strămutarea spre anii din urmă a întregii istorii, pe regizor l-a ajutat decorul lui Adrian Damian („Norma” și „Raymonda” la București, „Fata din Far West” la Cluj-Napoca), modern, simplu, pe două nivele, rotativ grație turnantei scenei, cu multe uși, scări, o pasarelă etc., ce a fost incendiat în noapte (lumini, Cristian Șimon) după devastarea de către atacatori neidentificați. Construcția și concepția decorului a permis schimbări eficiente de planuri, scene, spații. Totul și-a schimbat culoarea inițial deschisă,

căpătând în actul secund patina cenușii, a fumului, a resturilor carbonizate.

În desene frumoase și actuale, purtând simbolice accesorii de epocă au apărut costumele Luizei Enescu.

Muzica mozartiană...

... în „Clemența lui Titus” este de o dificultate extremă, dar nu din cauza țesăturilor vocale spectaculoase, extrem acute, a ruladelor și fioriturilor în cavalcade, ci din cauza expresivității care este cerută la tot pasul de un volum imens de recitative secco sau acompaniate orchestral, alături de care nu lipsesc ariile, duetele, terțetele. Este legătura evidentă între complexa dramaturgie a operei și transpunerea în sunet. Reușita din seara a doua a fost exemplară, vădind o pregătire muzicală minuțioasă și atentă, un studiu stilistic de detaliu conexat la perfecțiune cu textul. Am motive să cred că și prima seară a fost la fel, cu alți interpreți.

Rodica Ștefan. Foto Andrei Grigore / Opera Națională București

Spectacolul urmărit a avut un parcurs ascendent, după un început mai timid dar de bun augur. Am să numesc cântăreții – performeri, tenorul Andrei Lazăr (Tito, în italiana libretului – Titus, în latina istorică), sopranele Rodica Ștefan (Vitellia) și Mădălina Barbu (Servilia), mezzosopranele în travesti Florentina Soare (Sesto - Sextus) și Adelina Cociobanu (Annio - Annius), basul Damian Vlad (Publio - Publius). Au fost pozitive inflexiunile elegante și frazarea nuanțată de la moliciuni fluide la accente imperioase, agilitățile cu acuratețe executate, rostirea potrivită a cuvântului și coloristica diversă în sublinierea dramaturgică. Ariile „Parto, parto” (Sesto, actul I), „Tu fosti tradito” (Annio, actul II), Rondo-urile „Deh per questo istante solo” (Sesto, actul II) și „Non più di fiori, vaghi catene” (Vitellia, actul II), Menuetul „S'altro che lacrime” (Servilia, actul II) și marele recitativ *accompagnato* „Ma che, giorno è mai questo?” (Tito, final) au fost momente semnificative ale serii.

În dreapta, Mădălina Barbu. Foto Andrei Grigore / Opera Națională București

Dacă m-aș referi la pasiv, aș menționa o anumită ieșire din context a unor acute de forță în arii pentru Sesto sau Vitellia, care aminteau de abordări romantice, verdiene chiar, mai puțin mozartiene. Mai firav a apărut glasul lui Tito în registrul înalt (La natural), cu oarecari opacități, să le numesc așa pentru primul act sau chiar cu o „defecțiune” la Si bemol-ul ariei „Se all'impero, amici Dei” (actul secund). Chestiuni pasagere ce țin de forma de moment a oricărui artist.

Adelina Cociobanu. Foto Andrei Grigore / Opera Națională București

În toată această desfășurare muzicală, un substanțial merit l-a avut tânărul dirijor Ábel Tompa, 25 de ani, cunoscător al stilului clasic și cu elocvente stăpâniri agogice, detectabile încă de la energica și rafinata uvertură, folosită de Gábor Tompa pentru pantomima întâmplărilor anterioare desfășurării acțiunii. Cred că

Mozart a gândit exact invers uvertura, ca să prefigureze ce va urma. Dar ilustrările pe partea orchestrală introductivă a operelor a devenit, în montările de astăzi, o obișnuință. În orice caz, cu Ábel Tompa la pupitru, platoul s-a simțit bine, existând un real echilibru cu fosa. L-au secondat cu mare atenție Orchestra Operei Naționale și, în pregătirea maestrilor Daniel Jinga și Adrian Ionescu, Corul teatrului.

Păcat că după al doilea spectacol, stagiunea s-a închis. Cred că ar fi fost nevoie de mai multe seri cu „La clemenza di Tito” de Mozart, nu numai pentru publicul cucerit de producție, dar și pentru rodajul imediat. La toamnă, așadar.

*Final cu Andrei Lazăr și artiști ai Corului Operei Naționale București. Foto
Andrei Grigore / Opera Națională București*